

Технологія проектно-технологічного навчання майбутнього вчителя технологій дизайну костюма як засіб підготовки суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності

Анотація. У статті розкривається проблема підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, основною концептуальною ідеєю якої є досягнення ефективності та соціально-педагогічної значущості інтеграційного культурно-освітнього простору як системи, що забезпечує готовність педагогів до інноваційної професійної діяльності в школі. Рішення зазначеної проблеми лежить у площині компетентнісного підходу до проектної діяльності студентів як засобу оволодіння професійно ціннісними інноваційними технологіями соціалізації учнів і методичним інструментарієм розвитку у них мотивації до дизайнерського творчості.

Ключові слова: інноваційні технології, дизайнерська діяльність, проектно-технологічна діяльність, учитель трудового навчання та технологій, дизайн костюма.

Abstract. The article reveals the problem of preparing a future teacher of labor education and technologies, the main conceptual idea of which is to achieve the effectiveness and socio-pedagogical significance of the integration cultural and educational space as a system that provides readers with readiness for innovative professional activities in the school. The solution of this problem lies in the scope of the competent approach to the project activity of students as a means of mastering the professionally valuable innovative technologies of students' socialization and methodical tools for developing their motivation for design art.

Keywords: innovative technologies, design activities, design and technological activities, teacher of labor education and technology, design of a suit.

Постановка наукової проблеми. Сучасність висуває до педагогічної науки вимоги щодо пошуку інноваційних педагогічних або предметних технологій формування у студентів пізнавальної стратегії, яка передбачає інтегральний критичний стиль мислення; толерантність у процесі критичного осмислення педагогічного, технічного, технологічного або іншого явища на предмет змістовної коректності проекту; здатність до самостійного конструювання своїх професійних компетенцій та суб'єктивації педагогічних цінностей; розвивальну педагогічну взаємодію і толерантність не тільки в тандемі «учитель – учень», а й в індивідуальній, парній або груповій навчальній проектній діяльності у виші.

З вищенаведеного випливає, що в педагогічному, технічному, естетичному, економічному знанні майбутнього вчителя трудового навчання та технологій нині необхідно формувати інструмент критичного кількісного

оціночного співвідношення традиційних і новаторських чинників власної пізнавально-перетворювальної діяльності для досягнення оптимального результату.

Використання таких раціонально-логічних можливостей факторного аналізу інновацій в педагогіці, технології, естетиці, методиці викладання або в іншій галузі знань, які формують у майбутнього вчителя трудового навчання та технологій професійні компетенції, є найбільш продуктивним в авторській проектній діяльності студентів. Однією з найважливіших компетентнісних характеристик майбутнього вчителя трудового навчання та технологій є його компетенції щодо здійснення навчання учнів дизайнерській діяльності, що передбачає проектно-технологічний тип організації освітньої діяльності.

Проектно-технологічна діяльність учителя трудового навчання та технологій нині визначає його професіоналізм і рівень сформованості професійно-педагогічної культури. Підготовка майбутніх учителів технологій набуває важливого значення для вирішення завдань соціалізації підростаючого покоління, його підготовки до професійної діяльності в оновленому соціально-економічному середовищі та формування технологічної культури, в тому числі конструкторсько-проектувальної та проектно-художньої.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Дослідженню проблеми професійної підготовки вчителя у вищих навчальних закладах присвячена значна кількість наукових праць з педагогіки та психології (О. Абдулліна, С. Архангельський, Є. Барбіна, Г. Васянович, С. Гончаренко, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Моляко, О. Пехота, В. Рибалка, В. Сластьонін, В. Семиченко, С. Сисоєва, Л. Хомич, О. Цокур, О. Щербаков).

Окремі питання використання методу проектів на уроках технологій відображено в дослідженнях О. Коберника, Г. Кондратюка, Н. Матяш, В. Сидоренка, В. Симоненка тощо. Теоретичні та методичні аспекти дизайн-освіти висвітлено у дослідженнях В. Іванова, Т. Костянка, Є. Лазарева, В. Сидоренка та ін.

Здійснений науково-методичний аналіз досліджень з розглядуваної проблеми засвідчив обмежене коло досліджень з питань змісту технологій проектно-технологічного навчання майбутнього вчителя трудового навчання та технологій дизайну костюма.

Мета статті полягає у розкритті змісту технології проектно-технологічного навчання майбутнього вчителя трудового навчання та технологій дизайну костюма як засобу підготовки суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Дизайнерська діяльність людини в усіх її формах, окрім утилітарного, практичного призначення, наповнена естетичним змістом. Це пояснюється тим, що вона, як і будь-яка доцільна діяльність, неможлива без образного мислення, без інтелектуальної побудови ідеального образу майбутнього продукту: він визначає спосіб мислення та дії дизайнера. У сфері матеріального виробництва та послуг у дизайнерській

діяльності досить чітко відображається ступінь естетичного ставлення до праці, розуміння загальнолюдських аспектів цінності його продуктів, рівень естетичного смаку.

Під час створення матеріальних цінностей дизайнерська діяльність співвідноситься з внутрішніми законами природи, її властивостями, явищами та спирається на них. Крім того, результат дизайнерської діяльності, у цілому, відображає духовно-емоційну й матеріально-раціональну сторони виробника матеріальних цінностей та наділених соціально значущими перевагами і функціями.

Нині дизайн виконує найважливіші соціальні, культурологічні, освітні та виховні функції. Він задовольняє різноманітні потреби людини, формує ці потреби та способи їх задоволення в сучасному соціумі, є не тільки найважливішим фактором організації предметно-просторового середовища, що оточує людину, а й впливає на усвідомлення нею естетичного багатства навколишньої дійсності, формування здібностей до інновацій.

Суттєвий освітній, культурологічний потенціал дизайну як комплексної творчої діяльності, що об'єднує в своїй структурі низку загальнонаукових знань (природничо-наукових і суспільно-наукових) на основі осмислення проблем людини, має багатоаспектний характер. Він пояснюється тим, що в дизайнерських роботах майбутніх учителів трудового навчання та технологій завжди є нове інтеграційне знання, інноваційний соціальний зміст якого втілений в новій структурі, ідеї, технології, науковому або маркетинговому підході. Тому розглядуваний потенціал, що суттєво ширший за художні рамки, вироблені стилеві норми, відіграє важливу роль у становленні й соціалізації майбутнього вчителя трудового навчання та технологій не тільки як суб'єкта дизайну, а й як суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності.

Зазначені властивості продукту дизайну та їх роль у становленні майбутнього вчителя трудового навчання та технологій як суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності щодо соціалізації суб'єкта дизайну не можуть бути досягнуті поза формуванням у нього системи ціннісних суб'єктно-об'єктних і суб'єктно-суб'єктних відносин. Крім того, вони досягаються шляхом реалізації в проектно-дизайнерській діяльності студентів інтелектуального, творчого потенціалу та особистісно-ціннісного ставлення до неї й об'єкту праці.

Ціннісне засвоєння дійсності, складовою частиною якого є інтегративна дизайнерська діяльність, пов'язано з пізнанням і практикою. Зазначені три компоненти, що взаємодіють і взаємопроникають один в одного, сприяють прогресивній зміні не тільки об'єктів, а й власне суб'єктів інтегративної діяльності – майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Як зазначалося вище, дизайнерська діяльність передбачає проектно-технологічний тип організації освітньої діяльності. Педагогічна система проектно-технологічного типу спрямована на організацію освітньої діяльності від вихідних цілей до реалізації проекту. Це сприяє формуванню мотивації до особистісно-значущого набуття знань і умінь, нового розуміння цінності знань, а також необхідності засвоєння способів їхнього придбання.

Сучасний тип культури проектно-технологічного характеру відображає нову внутрішню основу змістовної сторони навчання, розвитку, виховання, що виражається в багатоманітності нових властивостей і відносин учасників освітнього процесу – суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Основним поняттям при цьому виступає «вчення», вміння вчитися в логіці формування умов щодо створення структури сучасної людської діяльності, яка характеризується новими формами, засобами, методами освітньої діяльності в контексті розвитку наступності діяльності проектно-технологічного типу [2, с. 167].

Засобом формування проектно-технологічної культури виступає самостійна проектна діяльність, яка сприяє формуванню здатності до самоосвіти, творчості, що забезпечує «надситуативність», тобто розширення сфери самостійного пізнання. Із цих позицій, проектно-технологічний тип організації освітньої діяльності орієнтований на мобільність щодо змін у суспільстві адекватно до динаміки функціонування всіх соціальних інститутів суспільства.

Проектно-технологічна діяльність інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Вона є альтернативною традиційному підходу до освіти, який ґрунтується головним чином на засвоєнні готових знань і їх відтворенні. Численними дослідженнями було підтверджено, що проектна діяльність виступає як важливий компонент системи продуктивної освіти і становить нетрадиційний спосіб організації освітніх процесів через активні способи дій, спрямованих на реалізацію особистісно-діяльнісного підходу. Оволодіння проектними методами дає змогу перейти на більш високий рівень особистої освіченості, виробляє вміння пов'язувати теорію з практичною діяльністю, розуміти значущість її застосування в конкретних умовах.

Визначаючи цінність положень, обґрунтованих вищеназваними науковцями, слід підкреслити, що застосування проектного підходу в різних галузях, зокрема проектуванні й виготовленні швейних виробів, має низку особливостей. Щоб проаналізувати їх характер, звернемося до поняття «проектування».

Проектування – це послідовні дії від поставленої проблеми до розробки рішення, яке задовольняє суспільні та індивідуальні потреби і виробничі можливості. Основний зміст проектування передбачає конструювання сукупності дій та засобів, що забезпечують розв'язок поставлених завдань і проблем, досягнення визначених цілей. Успішність проектування забезпечується за умови правильної логічної послідовності дотримання етапів виконання творчих проектів. В освітній галузі «Технології» метод проектів – це комплексний процес, який формує основи технологічної грамоти, культуру праці і спрямований на оволодіння учнями способами перетворення матеріалів, енергії, інформації технологіями їх обробки. Метод проектів спрямований на самостійну творчу роботу, яка виконується учнем або групою учнів під керівництвом (за допомогою) учителя [2, с. 168].

Під час проектування учні набувають досвіду використання знань у вирішенні так званих некоректних завдань, коли немає готового відомого рішення. Відтак, є можливість проявити творчість, зокрема фантазувати,

комбінувати й модернізувати відомі рішення для досягнення нового результату. Мета проектування – досягти інформаційної забезпеченості, технологічної вмільості, інтелектуальної та вольової підготовленості. Воно передбачає системне й послідовне моделювання тренувального розв'язання проблемних ситуацій, що потребують пошукових зусиль, спрямованих на дослідження оптимальних шляхів розробки проектів і оформлення письмового звіту практичного результату, їх обов'язковий публічний захист і аналіз підсумків.

Прагнення виконати творчий проект розвиває вміння аналізувати свої дії, здійснювати самоконтроль, сприяє успішному подоланню психологічних і пізнавальних перешкод. Учні вчаться захищати свій проект публічно, коректно реагувати на рецензію.

У найбільш розвинутих галузях промисловості, у тому числі й легкій, процес проектування виробів складається з трьох основних етапів: зародження ідеї, розробка проекту, виготовлення й випробування моделі. Створюючи проект виготовлення моделі швейного виробу, учні також дотримуються зазначених етапів, а саме проектують виріб від ідеї до його реалізації з урахуванням потреб, традицій, можливостей.

Для того, щоб залучити учнів до виконання творчого проекту, вчитель сам повинен досконало володіти процесом проектування виробів, а вся система освіти повинна сприяти цьому. Саме готовність майбутніх учителів технологій до використання під час навчання дизайну костюма метода проектів, методологічною основою якого є комплексне застосування принципів проблемно-розвивального навчання та метода об'ємного синтезу технологічних знань до розробки трьохрівневої структури навчальних проектів, сприятиме формуванню відповідних умінь і навичок в учнів.

Розглядаючи поняття «одяг» і «костюм», слід відзначити, що вони нерозривно пов'язані з таким поняттям як «мода». У костюмі мода проявляється досить яскраво, її коливання пов'язані з соціальними змінами, класовістю суспільства, новими досягненнями текстильного виробництва та багатьма іншими явищами. Основною причиною цього є розвиток способів виробництва масової продукції та удосконалення засобів комунікації. До модних змін найбільш схильні мобільні елементи костюма: фактура, колір, малюнок тканини, лінії та декор. Певний вид або тип одягу невпинно доповнювався новими елементами та аксесуарами, утворюючи костюм. Саме з одягу, як основного складового елементу, формується його історична довершеність – «костюм». Як елемент та продукт культури костюм входить у систему мистецтва і є мистецтвом костюма в межах декоративно-ужиткового мистецтва та дизайну.

Розглядаючи одяг як систему, можна стверджувати, що вона знаходиться в постійному розвитку. Модні зміни в костюмі утворюють безперервний рух форми. Процес формоутворення костюма супроводжується певною пульсацією, народженням простої геометризованої конфігурації, накопиченням ознак, напруженням, вибухами і нарешті переходом у новий сталий стан.

Оскільки процеси виготовлення різноманітних виробів відрізняються, то й оформлення проектно-технологічної документації матиме свої відмінності. Проектування швейного виробу супроводжується перетворенням матеріалу, з якого він повинен бути виготовлений, у структурно-організований об'єкт – річ із необхідним комплексом властивостей. Результатом проектування є модель виробу та комплект документації, що визначає його будову і містить необхідні для виготовлення, контролю й експлуатації даного виробу відомості.

На швейному виробництві проект виробу створюють художники, дизайнери, модельєри, конструктори, конфекціонери, технологи, швачки, робітники-нормувальники, лекальники тощо. Вони ретельно вивчають вимоги до виробу: функціонально-експлуатаційні; психолого-фізіологічні; вимоги, які визначає зовнішнє середовище; конструктивні; технологічні; економічні; естетичні. Під час практичних занять студент повинен провести таку роботу самостійно. У процесі проектування і виготовлення швейних виробів виникає низка проблем, що стосуються вибору об'єкту праці, аналізу технологічних операцій, оформлення технологічної документації готового виробу. Саме застосування проектно-технологічного підходу спрощує основні етапи оформлення комплексу документації до виготовлення швейного виробу.

Загалом, створення одягу, що задовольнятиме всім вимогам споживача, розмірам, формам його тіла, – складне і відповідальне завдання. У процесі масового або дрібносерійного виробництва одягу неможливо врахувати всі запити і смаки кожної людини. Тому проектування супроводжується вивченням попиту споживачів шляхом анкетування, виставок, ярмарок тощо.

Під час виготовлення швейного виробу студенти знайомляться із сутністю основних стадій проектування одягу; встановлюють відмінності технічного завдання, технічної пропозиції, ескізного проекту тощо. Розробка проектно-технологічної документації передбачає закріплення знань студентів з проектування, конструювання одягу, засвоєння методики моделювання, удосконалення вмінь і навичок технологічної обробки окремих вузлів і виробу у цілому. Творче завдання може виконуватись індивідуально, парами або мікрогрупами студентів. Кількість учасників виконання проекту залежно від його складності може варіюватися. Робота, що вимагає значних витрат часу, частково може бути виконана в домашніх умовах. Захист творчих проектів може бути організований у вигляді показу моделей, виставок, ярмарок тощо. Така організація посилює комунікативні здібності студентів, їх уміння аргументовано представити свій проект, захистити його.

У процесі проектування створюються умови для інтелектуальної й емоційної активності студентів, розвитку їхніх творчих здібностей. Дизайнерське проектування костюма сприяє цілісному, гармонійному, інтелектуальному, естетичному, художньому та творчому розвитку особистості, завдяки комплексності впливу його естетичних, художніх, конструкторських і технологічних аспектів.

Висновки. Визначено, що підготовка майбутнього вчителя технологій

до застосування методу проектів під час навчання дизайну костюма учнів становить складний, багатоструктурний, упорядкований, цілісний, динамічний процес, компонентами якого є: психолого-педагогічний, естетико-культурологічний, методичний, художньо-конструкторський спеціальний, науково-дослідна робота та художньо-конструкторська діяльність. Для успішної професійної діяльності вчителя технологій великого значення набуває проектна технологія, яка дає можливість повністю використовувати свій потенціал. У процесі такої діяльності відбувається творчий розвиток особистості, найповніше виявляються індивідуальні особливості, формуються творчі вміння, навички, художнє мислення, просторове мислення, відчуття гармонії, гарного смаку тощо [2, с. 171-172].

Зважаючи на думку теоретиків дизайну (Г. Земпер, К. Кантер, Т. Мальдонадо, Д. Понті та ін.), які стверджують, що предмети, створені дизайном, побутують у матеріальному середовищі і постійно впливають на людину, перебудовують її свідомість, змінюючи й удосконалюючи її побут, діяльність, поведінку, можемо зробити висновок про високі потенційні можливості дизайну в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Список використаних джерел:

1. Коберник О. М. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : [навчально-методичний посібник] / [О. М. Коберник, Г. В. Терещук]; за заг. ред. О. М. Коберника. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 212 с.
2. Марущак О. В. Проектно-технологічна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів технологій з дизайну костюма / О. В. Марущак // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2013. – Ч. 3. – С. 165-172.
3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті / [за ред. С. О. Сисоєвої]. – К. : ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
4. Хоменко Л. М. Методика розробки творчого проекту з технології пошиття виробів / Л. М. Хоменко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 4. – С. 22-24.